

**Historia Pelagiana Et Dissertatio De Synodo V.
Œcumenica In Qua Origenis ac Theodori Mopsuesteni
Pelagiani erroris Auctorum justa damnatio exponitur, &
Aquilejense Schisma describitur**

Noris, Enrico

Patavii, 1708

§. 1. Quid nomine excessûs Recentiores intelligant inquiritur. Sanctorum Thomæ, ac Bonaventuræ testimonia eidem non suffragari. Excessus perperam Augustino objici.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72486](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72486)

cap. 3. quam à se, & cæteris Catholicis calumniam eruditè ibidem Sanctus Doctor excussit. Hoc ipsum Semipelagiani publicabant, ut ejusdem auctoritatem convellerent. Hæc sunt Cassiani verba cap. 11. collat. 13. *Multi enim singula hæc credentes, ac justo amplius asserentes variis, sibi que contrariis sunt erroribus involuti.* Idem habet Faustus lib. 1. cap. 1. 6. & 17. Et hi quidem uti impudentissimi oblocutores acriter reprehenduntur in Epistolâ, quam Cælestino Papæ Recentiores, quibuscum disputamus, ascribunt: *Quia nonnulli, inquit, qui catho ico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum sensibus, seu pravitate, sive imperitiâ demorantes, piissimis disputatoribus obviare præsumunt; & cum Pelagium, atque Cælestium anathematizare non dubitent, Magistris tamen nostris, tanquam necessariam modum excesserint, obloquuntur.* Ut sit nimia quædam Recentiorum animositas, damnata convicia iterum in Augustinum pleno ore eructantium. Et quidem Augustinus, cum universâ abs se exarata volumina censoriâ severitate corrigeret, atque in laudandis Platonicis modum se excessisse ingenue fateretur lib. 1. Retr. cap. 1. tot in expugnandis Pelagianis excessus suos non animadvertit, eam fortè censuram Recentioribus relinquens, quam uti Appendicem Retractationum libris apponerent. Sanè hoc clypeo se munit Calvinus contra Patrum testimonia. Illius verba sunt apud Taperum art. 7. de Lib. arb. *Græci, & præ aliis, atque inter eos singulariter Chrysostomus, in extollendâ humanæ voluntatis facultate modum excessere.* Et licet quandoque ægrè tulerit, hunc excessum à Pighio in Augustino quoque culpâri; attamen eodem vitio Augustinum etiam laborasse eadem audaciâ commentus est scribens, quod *ne Augustini quidem sententia per omnia recipienda est.* Quibus palàm significavit, plus aliquando Sanctum Doctorem dixisse, quàm veritati, se iudice, congruebat. Profectò si excessus isti & quidem juxtâ adversarios fati in Augustino frequentes, admittantur, eidemque vitio alii quoque Patres subjiciantur, nullo propemodum Sanctorum testimonio hæretici convinci poterunt; ubi enim aliquâ Patrum sententiâ se premi fenerint, excessisse eodem clamabunt; quâ ratione omnium veterum auctoritas labascit, & omnis ad Heterodoxos convincendos via præcluditur.

§. I.

Quid nomine excessus Recentiores intelligant, inquiruntur? Sanctorum Thomæ, ac Bonaventuræ testimonia eisdem non suffragari. Excessus perperam Augustino objici.

SI Recentiores interrogemus, quid Augustiniano- rum excessuum nomine intelligant? Respondet Adamus pag. 626. Augustinum *ultrâ veritatis limites excurrere nimio disputationis astu accensum, visumque hæreticis favere.* Addit Annatus pag. 862. *Ut sit nimia severitas, & iniqua vexatio, quæ medium illud, in quo veritas sedet, transgredi jubet, si præeat Augustinus.* Fatentur tamen non ob hoc Augustinum mentium esse, sed ut egregiè Moraines interpretatur, *inscienter loquendo quidem, ut sentiebat, sed astu disputationis, & vehementiâ spiritus ad alterum extremum interdum declinasse intellectu æquæ, ac verbis, quod non est mentiri, sed falli, et dicere falsum sine mendaciâ.* Disp. 40. Anti-Jansenii sect. 6. num. 65. Igitur si non mendaciâ, falsitatis tamen apertæ reus

Augustinus apud Recentiorum tribunal vincitur. Quò verò justè se ita de Augustino judicasse persuadeant, nonnullos nec infimi subfellii Theologos in testes vocant, qui dixere, Sanctum Doctorem contra Pelagianos disputantem excessisse, quorum verba cap. 5. ex professo examinabimus; de Sancto Thomâ, ac Bonaventurâ (hos enim illi opponunt) pauca hic adnotamus. Cùm sub Augustini nomine legeretur à prioribus Scholasticis liber Sancti Fulgentii de fide ad Petrum, in cujus cap. 27. asseritur, pueros cum solo originali peccato defunctos ignis sempiterni supplicio puniri, Sanctus Thomas verba *ignis, ac supplicii &c.* largè accipiendâ esse dixit quæst. 5. de malo art. 2. ut ponatur species pro genere; addens: *Idèò autem Sancti tali modo loquendi usi sunt, ut detestabilem redderent errorem Pelagianorum, qui asserbant in parvulis nullum esse peccatum, nec eis pœnam aliquam deberi.* Sanctus Bonaventura etiam idem testimonium, quod Augustinianum putavit, explicans dixit, quod ea posuit Augustinus *plus dicens, & minus volens intelligi*, in quibus verbis triumphum sibi canunt adversarii: *INSICONE DICTUM* appellatur ab Adamo in titulo cap. 7. eadem verba Annatus libro 8. cap. 2. grandioribus caracteribus expressit, quo statim legentium oculos impleverit; hinc clamat Adamus: *Quid reponent nostri adversarii contra duos illustres Ecclesiæ Doctores Sanctum Thomam, & Sanctum Bonaventuram, qui hosce excessus in libris Sancti Augustini confessi sunt?* Pag. 629. Erigat utramque aurem Adamus, audiatque quid reponamus. Vos Augustinum in excessum prolapsum dicitatis, quod est veritatis limites prætergressum fuisse, *intellectu æquè, ac verbis, quod non est mentiri, sed falli*, quæ Morainii confessio est; at Seraphicus Doctor excessum illum non intellectui, sed verbis tantum Augustini deputavit: *plus dicens, inquit, minus volens intelligi*, quod est Sanctum Augustinum non mente, sed verbo tenè solummodò, non reapse, sed apparenter citrà ullam falsitatem expressiori quodam vocabulo usum, nempe ignis ad infantium pœnas explicandas, cum tamen id ex Seraphici opinione haud ille mente sentiret. Adversarii autem Augustinum *INTELLECTU ÆQUÈ, AC VERBIS falsum tenuisse* contendunt.

Quâ verò ratione eos Bonaventuræ testimonium juvet, planè non video, cum, quam Augustinianæ menti falsitatem ipsi important, ab eadem Seraphicus procul amoveat. Non est igitur, cur illius celeberrimi Doctoris suffragium jactetis; ille enim, quod ad Augustini excessus pertinet, nullo pacto vobiscum concinit. Sed neque Sancti Thomæ dictum vobis suffragatur: Nam dum dicit Augustinum *largè locutum*, indicat, illum expressius tantum verbum adhibuisse, non eundem veritatis lineas prætergressum. Largè accipiendum verbum illud affirmat, quâ ratione ab Augustino acceptum credidit; Etenim ut dicatur Augustinus *ultrâ veritatem processisse* (quo modo excessus illius explicat Adamus pag. 626.) strictè, præse, ac omninò rigorosè dicendus foret, sumpsisse nomen illud supplicii, itemque gehennæ, cruciatus, &c. aliàs si largè accepit, intrâ veritatis cancellos sese cohibuit. Igitur Sancti illi Doctores contra Recentiorum placita adeò apertè stant, ut mirum sit, adeò inconsideratè juxtâ, ac securè contra Augustinum adduci, atque in eorum verbis tantos ab Adamo rumores toto capite septimo excitari. Illud verò minimè omittendum est, penès unicam dictionem, & semel tantum asseri ab illis, Sanctum Doctorem expressius locutum. At quo crimine se involvet ducentorum,

rum, & ampliùs voluminum scriptor, si verbum non ita propriè semel tantùm usurpavit? Sed hic adversarios rogamus, verbo-ne uno tantùm tenuis docuerit Augustinus prædestinationem antè prævisa merita, libidinem esse malam, legem veterem sinè Redemptoris gratiâ reos tantùm facere, non esse absque gratiâ veras virtutes in infidelibus, in quibus aliisque plurimis excessisse illum publicant? Haud equidèm eredo, id eos affirmaturos, cum Sanctus Doctor non solum pluribus argumentis eas sententias stabilire conatus sit, sed univas quoque summi ingenii vires ad eandem persuadendas exeruerit, imò & quasdam uti Catholicas habendas esse contenderit. Non hoc est, boni homines, plus dicere, & minus velle intelligi; non hoc est largè unicâ tantùm voce, & semel quidèm uti; sed quid sit, jam puto, vos videtis, dum Sanctorum Thomæ, & Bonaventuræ suffragiis destituti convincimini.

Risum sanè mihi movent lepida exempla Recentiorum Augustini excessus explicantium, imò fortè excusantium: *Uti viridarii cultores*, inquit Adamus cap. 8. pag. 111. *distortam plantam erecturi, in oppositam partem eandem flectunt, non quòd eo in sistare illam volunt, sed ut faciliùs in rectitudinem attollatur; Ita pariter Augustinus*, inquit Morainius disp. 19. num. 35. *disputando contrà Pelagianos, qui cum nimis extollerent vires naturales liberi arbitrii, affirmarentque sufficere sinè gratiâ non modò ad virtutes naturales quas-cunque sed etiam ad salutem, Augustinus ut illos ab errore abducat, in contrarium extremum astu disputationis abripi interdum videtur.* Cum quo concinens idem Adamus scribit cap. 7. pag. 631. *Augustinum suos hostes in extrema periculosa coniecisse, non ut eos ibi relinqueret sed ut eosdem ad mediocritatem, undè illos hæresis abstraxerat, revocaret.* At quis nesciat, futurum fuisse eo pacto Augustinum ineptum prorsus, atque imprudentem disputatorem, si toto cœlo oppositam sententiam contrà Pelagianos propugnasset, quo ab errore illos reduceret? Etenim cum omnia illi libero arbitrio darent, nullo gratiæ loco servato, illam è diametro Augustini sententiam, quâ per excessum nihil libero arbitrio concedere, sed omnia in jure gratiæ reponere videbatur, obstinatissimè subseribere recusassent. Longè meliùs fecisset Augustinus, si quædam libero arbitrio, & quædam gratiæ etiam dedisset, ut illos ab errore removeret; faciliùs enim quisque ab extremo ad medium, quàm ad extremum alterum propellitur. Hinc Sanctus Thomas superiùs dixit Augustinum largè locutum, non ut eâ locutione hæreticos in suam sententiam traheret, sed ut hæreticorum errorem redderet Catholicis magis detestabilem. Ita si Recentiores veterem opinionem de auxiliis exuere cogentur, faciliùs descenderent in sententiam moraliter arbitrium prædeterminantem, quàm in illam, quæ physicam prædeterminationem adstruit; hanc enim nimium odere. Ridendæ etiam veniunt causæ ab adversariis assignatæ, quæ Augustinum in excessus illos impulere. Hæc loquitur Adamus pag. 624. *Ipsius corporis temperamentum, ipsius genium, ipsius eloquentia, veritates fidei pertrahendi modus eidem familiaris, magnus erga Platonicos amor, quorum excogitata plerumque altiora sunt, odiumque in omnes veritatis hostes Augustinum in propositiones adeò apparenter insolentes coniecere.* Alios fervidioris naturæ sub cœlo calidiori novimus; at an Augustinus calido temperamento fuerit, unus Adamus sinè teste affirmet; ego quidèm non ignoro, Sanctum Doctorem minùs frigoris patientem fuisse ex

Epiit. 227. At pacato animo, & sedato stylum contrà hæreticos strinxisse compertum est, uti mox demonstrabo. Interim mirari licet, Augustini genium homini post duodecim sæcula ab illius obitu viventi tam exactè innotescere potuisse! Sed nec eloquentia illorum excessuum origo dicenda est. Etenim si Augustinus è rostris contrà Pelagianos declamasset, more Rhetorum non tam rationum momentis, quàm verborum copiâ insultans, utcunque hyperbole, hoc est, veritatem sententiâ excedente, uti potuisset, ac nonnulla per exaggerationem addere, quæ Oratorum licentia est. At cum dogmata, quæ per excessum Augustino excidisse dicunt, tot argumentis confirmarit, atque ex sacris arcanis petitis testimoniis tanto conatu stabiliverit, ut sexcentos, & ampliùs versus eisdem suadendis non semel exaraverit, haud equidèm vanam Oratoris pompam per hyperbolem affectasse dicendus est, sed potius ipsas periodos, imò verba ipsa satis maturè ponderasse, uti rei dignitas, tantique Doctoris gravitas, & sapientia exigebant. Porro & illud ridiculum est, ex *Platoniorum amore* Augustinum in eos excessus prolapsum. Impensè quidèm Augustinus Platonicos coluit, atque in eorum scriptis summâ cum laude versatus fuit, quod ex libris contrà Academicos exaratis intelligitur. At quomodo ex eorum lectione in disputationibus de divinâ gratiâ ultra lineas necessariæ veritatis exundaverit, ne suspicari quidèm possumus; imò nec id Adamo, licet auctatè affirmanti, cognitum fuisse puto. Quæ enim gratiæ virtus ex Platoniorum libris habetur? Nisi malit impetum illum disputandi Augustino, ut ait, familiarem è Platoniorum scholâ derivasse; quod cum ex eorum libris nec Plotinus, nec Philo, nec Ficinus tradiderint, ab ipso Adamo id comprobandum est, veteris Academiæ libris excussis. Sed neque excessus illi ex odio, quo Augustinus veritatis hostes prosequeretur, originem habuere; nam Sanctus Pater, cum contrà hæreticos scribebat, omnes odii causas se procul habere protestabatur. Nullus contrà Augustinum neque infensor, neque infestior Juliano hostis insurrexit, ut planè universum Pelagianorum virus unius Juliani ore in Augustinum eructatum fuisse videatur. At non solum citrà odium stylum contrà eundem Augustinus strinxit, verum etiam hæc amorem erga hostem & quidèm maximum exprimentia scripsit lib. 1. con. Jul. cap. 7. *Ego quidèm pro dilectione, quæ mihi est erga te, quam Deo propitio quibuslibet conviciis absit, ut de medullis mei cordis extripes, mallem, fili Juliane &c.* Quare cum omnes excessuum causas, quas in Augustino Adamus indagavit, Sanctus Doctor procul habuerit, longè etiam ab excessibus idem collocandus venit.

Instat Adamus cap. 16. pag. 760. *Quando Augustinus defendit libertatem contrà Manicheos, videtur gratiæ necessitatem destruerè, cum verò pro gratiâ contrà Pelagianos decertat, libertatem exertere.* Et pag. 632. in fine cap. 7. miratur, quosdam nunquàm scivisse ipsammet Sanctum Augustinum hunc sui spiritus impetum in pluribus suorum librorum locis confessum fuisse. Libeat hic cum Augustino exclamare: *Quis non expectet sapientiam disserentis, qui fidem cognoverit mentientis?* Lib. 4. contrà Jul. cap. 8. Quid enim frequentius à Pelagianis Augustino objiciebatur, quàm illum Pelagianismi odio in Manichæismum declinare? At Sanctissimus Magister hæc de se calumnias sapissimè excussit. Legatur lib. 2. de Nupt. & Concup. cap. 3. & 23. lib. 2. ad Bonif. cap. 1. & 2. ubi fufissimè recentitis extremis Pelagianorum, ac Manichæorum

erroribus, & mediâ Ecclesiæ Catholicæ inter utroque sententiâ concludit: *Possunt enim duo errores inter se esse contrarii, sed ambo sunt detestandi, quia sunt ambo contrarii veritati. Nam si propterea sunt diligendi Pelagiani, quia oderunt Manicheos; diligendi sunt & Manichei, quia oderunt Pelagianos. Sed absit, ut Catholica mater propter alterorum odium alteros eligat amare, cum monente, atque adjuvante Domino debeat utrosque vitare, & cupiat utrosque sanare.* Rursus lib. 4. cap. 3. ita exorditur. *Ista nepharia, & damnabilia dogmata in hac tripartitâ divisione quisquis mente catholicâ exhorret, illius quinquepartitâ latebras, insidiasque devitet; atque ita inter utrumque sit cautus, ut sic declinet Manicheum, ne se inclinet in Pelagium, rursusque ita se sejungat à Pelagianis, ne conjungat Manicheis, aut si in alterutris jam teneretur, nec sic se à quibuslibet alteris serpet, ut in alteros irruat.* O egregium Magistrum, ac præceptorum tenacissimum! quippè qui, si Adamo fides est, in disputationibus contra Pelagianos, & Manicheos adeò incaluit, ut in errorem oppositum illi, quem impugnuandum suscepit, declinarit pag. 632. Sed pura puta sint isthæc Anti-Augustinianorum figmenta. Nullus mortalium adeò exactè Pelagianorum, ac Manichæorum errores perspectos habuit, uti Augustinus, qui non modò mediam inter utroque viam tenuit, sed eandem ubique in libris ad Bonifacium posteros docuit, quinque præcipuis Pelagianorum, ac Manichæorum erroribus è diametro oppositis ibidem recitatis, simulque mediâ traditâ Ecclesiæ inter errantes sententiâ, ut mirari liceat, adversarios adeò securè hæc de Sancto Doctore fabulas vendere. Quod autem addunt, Augustinum ipsum hosce animi sui impetus agnovisse, & pluribus in locis id factum esse, falsissimum est. Citat Adamus initium libri de Gratiâ, & Libero arbitrio; sed ibi hæc tantum scribit: *Sunt quidam, qui sic gratiam Dei defendunt ut negent hominis liberum arbitrium, aut quando gratia defenditur, negari existiment liberum arbitrium &c.* Te hîc Judicem volo, Adame, nùm in disputationibus istis, impetus, excessus suos ibi Augustinus fateatur? Hoc unum dicere poteris, extremos illum errores inibi recitasse. Producit librum 4. con. Jul. cap. 8. Verùm ibi Augustinus Julianum uti publicum calumniatorem redarguit scribentem, dixisse Augustinum, negari liberum arbitrium, si gratia commendetur; & negari gratiam, si liberum arbitrium defendatur. Respondet autem Sanctus Pater: *Non dixi negari gratiam, sed ut negari gratia videatur: Non dixi negari arbitrium liberum, vel auferri, sed dixi, ut putetur auferri.* At nec verbum de innatâ sibi in disputando vehementiâ, atque excessu. Quòd verò negari videatur gratia commendatione liberi arbitrii propter quæstionis difficultatem, minus intelligentibus id videri posse dixit. Præterea appellat Librum 5. cap. 9. contra Jul. & Librum 1. de Orig. animæ cap. 15. At in priori loco de concupiscentiâ tantum disputat, in posteriori de Origine animæ, & neutrobique de animi sui impetu, zelo, fervore, excessu verbum ullum habet.

Cæterum quantum periculi ex objectis excessibus Augustini doctrina subeat, nemo non videt; etenim si in illis excessibus Augustinus liberi arbitrii vires plus justo depreffit, ac vires gratiæ altiùs extulit, tunc Calvinus concinuisse cum Augustino dicitur, qui in illis excessibus suum dogma fundavit. Scimus, Calvinum falsò æquè, ac superbè gloriari solitum, suum esse totum Augustinum, ita eundem clamantem

inducit ipse Adamus pag. 561. *Augustinus totus noster est.* Nostri homines respondent, Augustini doctrinam parumper excedere limites veritatis, & ex hac parte Calvino favere, nec esse doctrinam ejusdem recipiendam, nisi detonsis illis excessibus, in quos nativo animi furore præceps corrui. Hinc Adamus cap. 8. pag. 640. scribit: *Modò ne in Pelagianorum errores, quos Augustinus insequitur, incidam, mihi licet verborum, quibus ad eos expugnandos utitur, impetum non sequi. Indè fit, ut mediis stem inter Pelagium, & Calvinum. Si enim verba Augustini mitigando me nimium demitterem, Pelagianus essem. Si verò eorum altitudinem tenere vellem, Calvinista forem; medium ergo me cum Ecclesiâ teneo.* Sanè videris crudelem illam sceminam imitari, quæ ut in arcanis habetur, coram Salomone Regum sapientissimo medium disseccari puerum, ac partim sibi, partimque adversariæ tradi gaudebat: Augustinum enim in partes dividendum judicas, ut quâ parte in excessuum altitudinem extollitur, Calvino cedat, quâ verò humilior est, tuus, imò Ecclesiæ sit. At hoc quid aliud est, quàm Augustinum Calvino proderè, quem à Calvino abs te vindicari jactitabas? Augustinum tamen in partes fecari superi vetant, totus totum petentibus concedendus est, & qui Augustini parte contentos se dicunt, ne minimum quidem illius unguem obtineant. Sed inani prorsus assertionem Calvinus totum suum esse Augustinum finxit; nam veritate cogente partem & ipse Augustini se abijcere falsus est lib. 3. Inst. cap. 11. inquiens: *Ac ne Augustini quidè sententia per omnia recipienda est.* Itaque Calvino judice Augustini sententia partim accipienda, partim repudianda est, cui perbellè noster Adamus consonat. At hæc injuria usque adeò nociva est, ut universam Augustini auctoritatem, velint nolint, evertat. Etenim quo præsidio adjuti discernere tandem poterimus, hîc Augustinum in veritatis metâ sistere, alibi verò ultrâ excurrere? Viderint an maximum Ecclesiæ Doctorem de excessu ubique suspectum faciant.

Hîc mihi discutiendum occurrit, an hæc dicteria in unum Augustinum cadant, an ipsius quoque Ecclesiæ venustissimam, ac nitidissimam faciem deturpent? Scimus, Hormisdam à Possessore Africano Episcopo interrogatum, quid sentiendum foret in quæstionibus de gratiâ, & libero arbitrio? respondisse: *De gratiâ Dei, & libero arbitrio, quid Romana, hoc est Catholica sequatur, & assereret Ecclesia, licet in variis Beati Augustini libris possit cognosci &c.* Scimus, Bonifacium, cum esset doctissimus, adversus tamen Pelagianos Augustini responsa expectasse. Scimus, Clementem VIII. gravissimam illam de auxiliis divinæ gratiæ controversiam ad unius Augustini mentem expendendam jussisse. Porrò quæ Romanorum Præfulum in fidelium grege salubribus pabulis nutriendo cura fuisset, si eundem ad Augustinianam prata duxissent, ubi tot lethifere contradictionum, excessuum, atque errorum herbæ luxuriabant? At si in disputationibus de gratiâ Romani Pontifices Augustinum secuti sunt, ejusque & lateri, & vestigiis inhæserè, nescio quâ fronte Adamus mediam quandam ipsos viam inter Pelagium, & Augustinum calcasse assereret exclamans: *medium ergo cum Ecclesiâ teneo.* Scito, Ecclesiam in iis unum post sanctas Scripturas Augustinum secutam esse, ut medium illud iter, quod illam tenuisse fingis, de medio dubio procul tollendum videatur.